

Organisatie van actieve ontspanningsevenementen

Risicoanalyse & risicobeheer

Deze brochure is grotendeels gebaseerd op een document opgesteld door de firma iSi-print.

Indien u opmerkingen of suggesties hebt met betrekking tot de inhoud van deze brochure, kunt u deze naar onderstaand adres sturen.

De richtlijnen in deze brochure zijn slechts indicatief en kunnen worden aangepast rekening houdend met de omstandigheden.

Het voldoen aan de richtlijnen van deze brochure impliceert niet noodzakelijk dat voldaan wordt aan alle toepasselijke wettelijke verplichtingen.

De meest recente versie van deze brochure bevindt zich op de website:

<http://economie.fgov.be>

Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand & Energie

Algemene Directie Kwaliteit en Veiligheid

Dienst Reglementering veiligheid

Koning Albert II-laan 16

1000 Brussel

<http://economie.fgov.be>

e-mail: ensure@economie.fgov.be

Telefoon: 02 277 76 99

Fax: 02 277 54 39

Deze uitgave bestaat eveneens in het Frans

Cette édition est aussi disponible en français

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

Inhoud

1.	Doelstelling.....	5
2.	Reglementaire structuur	5
	2.1. Definities.....	5
	2.2. Actief ontspanningsevenement.....	7
3.	Risicoanalyse / risicobeheer	9
	3.1. Stappenplan.....	9
	3.1.1. Stap 1. Vastleggen omstandigheden	10
	3.1.2. Stap 2. Gevarenidentificatie en risico-inventarisatie	10
	3.1.3. Stap 3. Risico-evaluatie (zie hoofdstuk5)	10
	3.1.4. Stap 4. Maatregelen.....	11
	3.1.5. Stap 5. Evaluatie restrisico's	11
	3.1.6. Stap 6. Onderzoek incidenten.....	12
	3.2. Uitvoerders.....	12
4.	Vastleggen omstandigheden	13
	4.1. Personen	13
	4.2. Uitrusting	14
	4.3. Omgeving	14
	4.4. Dienst.....	15
	4.5. Organisatie.....	15
5.	Risico-evaluatie.....	16
	5.1. Matrix risico-inschatting en -evaluatie.....	16
	5.1.1. Tabel A: risico-inschatting	17
	5.1.2. Tabel B: risico-evaluatie	18
	5.1.3. Totaalbeoordeling	19
6.	Medewerkers - deelnemers.....	20
	6.1. Eindverantwoordelijke	20
	6.2. Begeleiders.....	20
	6.3. Ondersteunende medewerkers	21
	6.4. Deelnemers	21
7.	Documenten - informatie.....	22
	7.1. Inventaris van de producten	22
	7.2. Situatieschets.....	23
	7.3. Hulpmiddelen bij de organisatie	23
	7.3.1. Draaiboek	23
	7.3.2. Logboek.....	23
	7.3.3. Checklist	24
8.	Bijlage 1. KB van 25.04.2004 houdende reglementering van de organisatie van actieve ontspanningsevenementen	26
9.	Bijlage 2. Gevaren- en risicovelden	29

9.1.	Middelen – gereedschappen – machines – installaties	29
9.2.	Elektriciteit	29
9.3.	Uitgliden – vallen	30
9.4.	Uitgravingen / water / besloten ruimten	30
9.5.	Chemische factoren: gevaarlijke stoffen en preparaten	30
9.6.	Fysische factoren	31
9.7.	Biologische factoren	32
9.8.	Persoonlijke uitrusting.....	32
9.9.	Lichamelijke fysieke belasting.....	32
9.10.	Visuele informatie.....	33
9.11.	Psychosociale en mentale belasting	33
9.12.	Hygiëne – voorzieningen	34
9.13.	Calamiteiten.....	34
9.14.	Extern milieu.....	34
10.	Bijlage 3. Risico's met machines en installaties	35
11.	Bijlage 4. Risicograaf.....	36
11.1.	Ernst.....	36
11.2.	Blootstelling.....	36
11.3.	Afwendbaarheid.....	37
11.4.	Waarschijnlijkheid	37
11.5.	Risicoklasse	37
12.	Bijlage 5. Fine en Kinney.....	39
12.1.	Waarschijnlijkheid	39
12.2.	Blootstellingfactor.....	40
12.3.	Ernst of effect	40
12.4.	Risico-index.....	40

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

1. Doelstelling

Volgens het Wetboek van economisch recht, boek IX betreffende de veiligheid van producten dienen niet alleen producten maar ook alle diensten aangeboden aan de consument veilig te zijn. Heel wat diensten aangeboden aan consumenten, zoals de organisatie van extreme ontspanningsevenementen, actieve ontspanningsevenementen, speelterreinen, enz. zijn onderworpen aan een specifieke reglementering waarin o.a. een risicoanalyse vereist is.

Deze brochure heeft als doel aan de organisatoren van “actieve ontspanningsevenementen” een praktische leidraad met hulpmiddelen ter beschikking te stellen. Deze leidraad en hulpmiddelen moeten de organisatoren helpen om aan de reglementering te voldoen, om een veilige dienst aan te bieden en vooral om ongevallen met eigen medewerkers en consumenten te voorkomen.

2. Reglementaire structuur

De reglementering van de **organisatie van actieve ontspanningsevenementen** kadert in een groter geheel namelijk het Wetboek van economisch recht, boek IX betreffende de **veiligheid van producten en diensten**. Dit boek is een omzetting in Belgisch recht van de Europese Richtlijn over de algemene productveiligheid.

Het is een kader waarin geen details zijn opgenomen. Daarom werden diverse uitvoeringsbesluiten in de vorm van koninklijke besluiten (KB) uitgevaardigd o.a. voor de “ontspanningssector”:

- Veiligheid van speeltoestellen (KB 28.03.2001);
- Uitbating van speelterreinen (KB 28.03.2001);
- Uitbating van attractietoestellen o.a. pretparken (KB 10.06.2001);
- Organisatie van extreme ontspanningsevenementen: benjisprijsen e.d. (KB 04.03.2001);
- Uitbating van kermisattracties (KB 18.06.2003).

Uiteindelijk verscheen het KB van 25.04.2004 houdende reglementering van de organisatie van actieve ontspanningsevenementen.

Dit KB is ondertussen gewijzigd en het volledige KB vindt u in bijlage 1.

2.1. Definities

De verwijzingen na de titels betekenen:

- **Wetboek**: het Wetboek van economisch recht, boek I Definities en boek IX betreffende de veiligheid van producten en diensten;
- **KB**: KB van 25.04.2004 houdende reglementering van de organisatie van actieve ontspanningsevenementen.

Actief ontspanningsevenement (volgens het KB): een dienst waarbij een activiteit wordt aangeboden door een organisator, aan een of meerdere consumenten, ter vermaak en/of ter ontspanning, waarbij de consument:

- actief dient te participeren, en

- lichamelijke inspanningen dient te leveren, en
- een bepaalde kennis, vaardigheid of techniek dient aan te wenden die noodzakelijk is om de activiteit op een veilige manier te kunnen uitvoeren.

Dienst (volgens het Wetboek): elke terbeschikkingstelling van een product aan gebruikers en elk gebruik door een dienstverlener van een product dat risico's inhoudt voor een gebruiker, voor zover het een product betreft dat rechtstreeks verband houdt met de dienstverlening.

Veilige dienst (volgens het Wetboek): een dienst waarbij enkel veilige producten worden aangeboden en waarbij de dienstverlening geen risico's inhoudt voor de gebruiker dan wel beperkte risico's die verenigbaar zijn met de dienstverlening en vanuit het oogpunt van een hoog beschermingsniveau voor de gezondheid en de veiligheid aanvaardbaar worden geacht.

In de definities van dienst en veilige dienst is er telkens sprake van een product en een veilig product.

Product (volgens het Wetboek): elk lichamenlijk goed dat ongeacht of het nieuw, tweedehands of opnieuw in goede staat gebracht is, tegen betaling of gratis, in het kader van een handelsactiviteit of in het kader van een dienst aan een gebruiker wordt geleverd of ter beschikking gesteld, evenals elk lichamenlijk goed dat door een werkgever in gebruik wordt gesteld of vervaardigd om ter beschikking gesteld te worden van een werknemer voor de uitvoering van zijn werk. Worden eveneens beoogd de installaties, met andere woorden de gezamenlijke constructie van producten, zodanig opgesteld dat zij in samenhang functioneren. Worden echter niet beoogd de tweedehands producten die als antiek worden geleverd of de producten die voor gebruik moeten worden gerepareerd of opnieuw in goede staat moeten worden gebracht, op voorwaarde dat de leverancier de persoon aan wie hij het product levert hiervan duidelijk op de hoogte stelt.

Veilig product (volgens het Wetboek): een product dat bij normale of redelijkerwijs te verwachten gebruiksomstandigheden, ook wat gebruiksduur en eventuele indienststelling, installatie en onderhoudseisen betreft, geen enkel risico oplevert, dan wel slechts beperkte risico's die verenigbaar zijn met het gebruik van het product en vanuit het oogpunt van een hoog beschermingsniveau voor de gezondheid en de veiligheid van personen, aanvaardbaar worden geacht. De mogelijkheid een hoger veiligheidsniveau te bereiken of andere producten met een kleiner risico aan te schaffen, volstaat niet om een product als "gevaarlijk" te beschouwen.

Tijdens de evaluatie wordt wel rekening gehouden met:

1. de kenmerken van het product, met name de samenstelling, de verpakking, de voorschriften voor assemblage en, in voorkomend geval, voor installatie en onderhoud;
2. het effect ervan op andere producten, ingeval redelijkerwijs kan worden verwacht dat het product in combinatie met die andere producten zal worden gebruikt;
3. de aanbestedingsvorm van het product, de etikettering, eventuele waarschuwingen en aanwijzingen voor het gebruik en de verwijdering ervan, alsmede iedere andere aanwijzing of informatie over het product;
4. de categorieën gebruikers die bij het gebruik van het product grote risico's lopen, in het bijzonder kinderen en ouderen.

Gevaar: intrinsieke eigenschap van producten waardoor schade aan mensen, dieren en/of milieu zou kunnen worden veroorzaakt.

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

Risico (volgens het Wetboek): de kans dat er schade ontstaat door het gebruik of de aanwezigheid van een gevaarlijk product. De risicofactoren zijn de omgevingsfactoren en de individugebonden factoren die de kans op het ontstaan of de ernst van de schade beïnvloeden.

Ernstig risico (volgens het Wetboek): een risico dat snel ingrijpen van de overheid vereist, met inbegrip van risico's waarvan de gevolgen zich niet onmiddellijk voordoen.

In het KB staan nog enkele definities.

Organisator: elke producent of distributeur die een actief ontspanningsevenement organiseert.

Medewerker: elke natuurlijke persoon die, in opdracht van de organisator, meehelpt het actief ontspanningsevenement te verwezenlijken.

Eindverantwoordelijke: de medewerker die door de organisator wordt aangewezen, om toe te zien op de veiligheid tijdens het actief ontspanningsevenement.

Ernstig ongeval: een dodelijk ongeval of een ongeval dat een blijvend letsel veroorzaakt of zou kunnen veroorzaken.

Ernstig incident: Een incident dat aanleiding geeft of zou kunnen geven tot een ernstig ongeval.

2.2. Actief ontspanningsevenement

Uit de verschillende voorgaande definities kan afgeleid worden dat het actief ontspanningsevenement:

- een dienst is;
- waarbij een activiteit wordt aangeboden aan een of meer consumenten;
- ter vermaak en/of ter ontspanning;
- waarbij de consument actief deelneemt;
- lichamelijke inspanningen moet leveren;
- en een bepaalde kennis, vaardigheid of techniek moet aanwenden om het veilig te laten verlopen.

De **organisator** organiseert het evenement (en is dus de inrichter), al of niet met de hulp van **medewerkers** (betaald, vrijwilligers, ...). Hij duidt de **eindverantwoordelijke** aan, die tijdens de ganse duur toeziet op de veiligheid tijdens het evenement.

De organisator en de eindverantwoordelijke kunnen dezelfde persoon zijn.

In het KB staan verder de volgende voorwaarden vermeld:

- er moet een **risicoanalyse** uitgevoerd worden;
- op basis van de risicoanalyse worden er **preventiemaatregelen** vastgesteld en uitgevoerd. Deze maatregelen hebben betrekking op onder andere:
 - de aanwezige installaties;
 - de gebruikte producten (de lijst moet ter beschikking zijn tijdens het evenement);
 - de medewerkers: opleiding en instructie;

- de nodige kennis, vaardigheid en techniek van de deelnemers;
- de nodige opschriften gericht aan de gebruikers;
- er moet een **situatieschets** van het evenement opgesteld en voorhanden zijn;
- er moeten een **lijst van alle benodigde producten die een invloed kunnen uitoefenen op de veiligheid**, een beschrijving en identificatie van deze producten en een bepaling van hun karakteristieken ter beschikking worden gehouden;
- de maatregelen moeten getroffen worden om de **noodzakelijke informatie aan de deelnemers** mee te delen;
- elk **ernstig incident** en elk **ernstig ongeval** (zie definities) van een deelnemer of derde moet gemeld worden aan:

Centraal Meldpunt voor producten
North Gate,
Koning Albert II-laan 16
1000 Brussel

Fax: 02 277 5336

e-mail: belspoc@economie.fgov.be

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

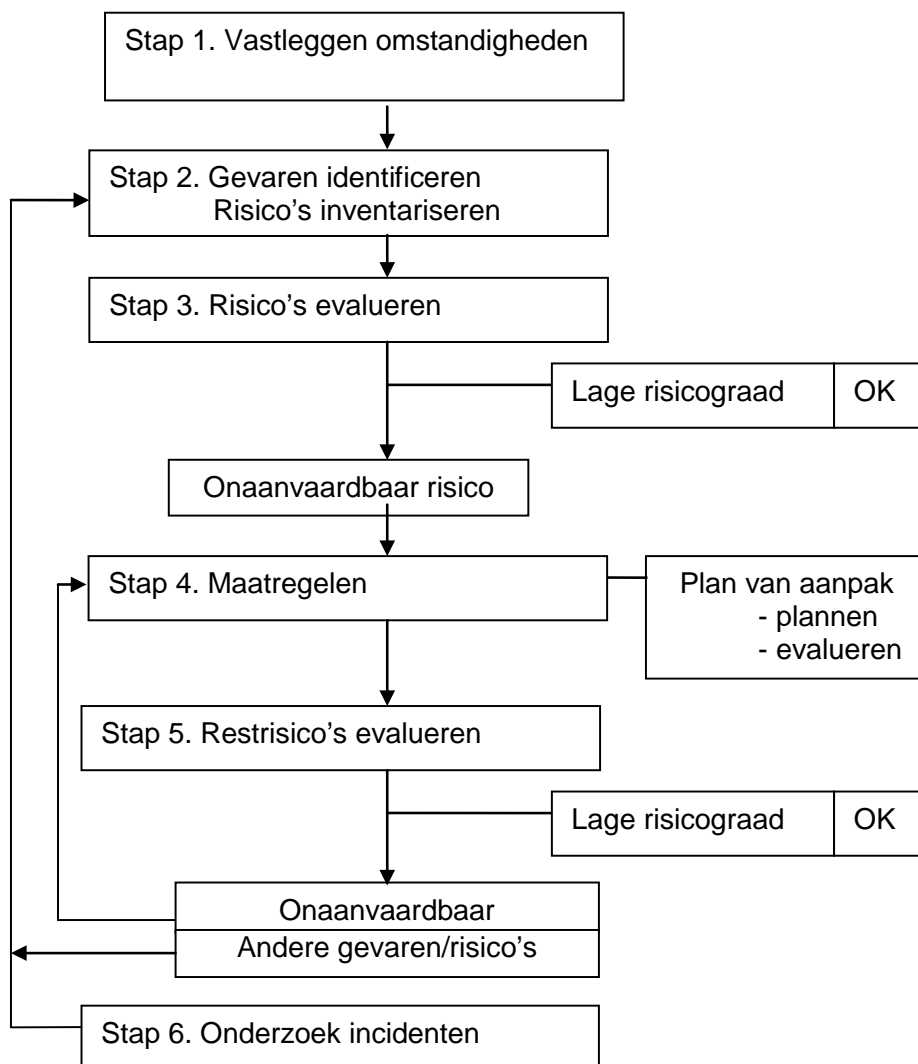
3. Risicoanalyse / risicobeheer

De uiteindelijke doelstelling van een risicoanalyse is de risico's van een activiteit te beheersen zodat alleen nog “aanvaardbare risico's” genomen worden. Een betere term is risicobeheer.

3.1. Stappenplan

Hiervoor moeten een aantal stappen genomen worden (zie schema stappenplan).

Figuur 1. Stappenplan risicobeheer / risicoanalyse

3.1.1. Stap 1. Vastleggen omstandigheden

Bij het vastleggen van de omstandigheden wordt rekening gehouden met:

- de activiteiten;
- de middelen: producten, materiaal, materieel en middelen die bij de activiteit worden aangevend;
- de omgeving;
- de mensen: zowel deelnemers als personen van de organisatie (bv. de begeleiders) als derden.

3.1.2. Stap 2. Gevarenidentificatie en risico-inventarisatie

Uitgaande van stap 1 worden:

- gevaren geïdentificeerd: intrinsieke eigenschappen die kunnen leiden tot nadelige gevolgen zowel voor de deelnemers (consumenten), voor de personen van de organisatie als voor de derden en voor het materiaal en het materieel;
- risico's geïnventariseerd: de mogelijke nadelige gevolgen van de "gevaren" en de kans dat het nadelige gevolg optreedt.

In bijlage 2 vindt u een overzicht van alle mogelijke gevaren en risico's ingedeeld in een aantal risico-gevarenvelden.

U kunt deze bijlage gebruiken om de risico's en gevaren te identificeren en te inventariseren of als check-up nadat de identificatie / inventarisatie is gebeurd, om na te gaan of de identificatie / inventarisatie wel volledig is.

3.1.3. Stap 3. Risico-evaluatie (zie hoofdstuk5)

De geïdentificeerde risico's worden afgewogen zodat een beoordeling gegeven kan worden over de ernst van het risico.

Hierbij spelen een aantal parameters een rol. Dit komt later nog uitgebreid aan bod.

Risicograad

Uit de risico-evaluatie moet blijken of het risico al of niet "aanvaardbaar" is.

Indien niet, moeten maatregelen genomen worden om het risico aanvaardbaar te maken, zoals in art. 4 § 2 van het KB is voorzien.

Art. 4 § 2. De organisator neemt de noodzakelijke maatregelen om te waarborgen dat er onder normale of onder andere, voorzienbare voorwaarden, tijdens het actief ontspanningsevenement de deelnemers en derden niet worden blootgesteld aan onaanvaardbare risico's.

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

3.1.4. Stap 4. Maatregelen

De beheersmaatregelen moeten uitgevoerd worden:

- op korte termijn, dus onmiddellijk (bv. bepaalde activiteiten al of niet stopzetten voor bepaalde doelgroepen tot de maatregelen op langere termijn uitgevoerd zijn; persoonlijke beschermingsmiddelen);
- op middellange termijn, mogelijk binnen de week of de maand (bv. opleiding van begeleiders; bijkomende inspectie; reparaties door producent/leverancier);
- op lange termijn, mogelijk binnen het jaar (bv. verbouwing van de installatie; uitbreken van de vloer en andere ondergrond voorzien).

Bij het nemen van maatregelen moet rekening gehouden worden met de zogenaamde preventiefilosofie; dus de volgorde:

1. preventiemaatregelen die risico's voorkomen;
2. preventiemaatregelen die schade voorkomen;
3. preventiemaatregelen die schade beperken.

Bij de preventiemaatregelen is de informatie aan de deelnemers zeer belangrijk.

In het KB worden de maatregelen als volgt omschreven:

Art. 3. Op basis van de uitgevoerde risicoanalyse stelt de organisator, eventueel bijgestaan door derden, preventiemaatregelen vast en past deze toe tijdens het actief ontspanningsevenement.

Deze preventiemaatregelen omvatten onder andere:

1. *technische maatregelen;*
2. *organisatorische maatregelen;*
3. *toezicht en begeleiding;*
4. *informatieverstrekking;*
5. *opleiding van medewerkers;*
6. *controle van de kennis, vaardigheid en techniek van de deelnemers.*

3.1.5. Stap 5. Evaluatie restrisico's

Na het nemen van de maatregelen (zie stap 4) blijft een risico over, het zogenaamde restrisico. Dit risico wordt terug geëvalueerd om na te gaan of het risico tot een aanvaardbaar peil is teruggebracht.

Mogelijk is het oorspronkelijke risico gereduceerd tot een aanvaardbaar niveau maar verschijnen er andere risico's. Deze moeten terug geïnventariseerd (stap 2) en geëvalueerd worden en doorlopen terug het stappenplan.

3.1.6. Stap 6. Onderzoek incidenten

Ondanks de maatregelen gebeuren er toch nog ongevallen (met letsel), bijna-ongevallen (door iets andere omstandigheden was er wel een letsel, “men heeft geluk gehad”), incidenten met materiële schade, andere incidenten (bv. agressie), ...

Het onderzoek van deze incidenten (ongevallen, bijna-ongevallen, materiële schade, incidenten) geven een goed objectief inzicht van de risico's. Het onderzoek zal mee opgenomen worden in de oorspronkelijke risico-evaluatie.

Ook als er daarna incidenten voorvallen, worden ze onderzocht en, indien nodig, moeten de risico-evaluatie en de planning aangepast worden.

3.2. Uitvoerders

Wie werkt mee en/of neemt deel aan deze verschillende stappen van risicobeheer/risicoanalyse?

Beroep doen op de personen die de omstandigheden, de installatie en de activiteiten het beste kennen, is hiervoor aangewezen.

Uiteraard zijn dat:

- de organisator;
- de eindverantwoordelijke;
- de medewerkers (een selectie van degenen die er het meest bij betrokken zijn).

Het is aangewezen er iemand bij te betrekken, die de systemen van risicobeheer en meer specifiek de systemen van risico-evaluatie kent, ze al heeft toegepast en/of er een opleiding voor gevolgd heeft.

Mogelijk kunnen verschillende organisatoren van dezelfde of gelijkaardige evenementen, of verenigingen / federaties samenwerken voor het uitwerken en toepassen van het risicobeheer / risico-analyse.

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

4. Vastleggen omstandigheden

De basis van de risicoanalyse is het vastleggen van de omstandigheden. In de bedrijfswereld bij de arbeidssituaties wordt hiervoor meestal het MUOPO-model gebruikt, met:

- **M**: mens,
- **U**: uitrusting,
- **O**: omgeving,
- **P**: product en
- **O**: organisatie.

Bij evenementen die aan consumenten aangeboden worden, is het beter dit model licht aan te passen tot bv. het MUODO-model, waarbij:

- **M**: mens;
- **U**: uitrusting;
- **O**: omgeving;
- **D**: dienst;
- **O**: organisatie.

4.1. Personen

Een onderscheid moet worden gemaakt tussen

- enerzijds de personen van de dienst, zoals de organisator, de eindverantwoordelijke, de coördinator, begeleiders en andere medewerkers, en
- anderzijds de deelnemers (individuen of ook met begeleiding) en toeschouwers.

Niet iedere persoon is zomaar geschikt om eender welke sport te beoefenen of een groep deelnemers te begeleiden. Naargelang de omstandigheden waaraan de deelnemers worden blootgesteld, moeten de deelnemers en begeleiders voldoen aan bepaalde vereisten.

Volgende aspecten worden in rekening gebracht ter bepaling van de gevaren en/of de risico's, die ontstaan bij het evenement:

- de fysieke toestand en lichaamsmaten van de deelnemers en begeleiders;
- de psychische toestand van de deelnemers en begeleiders;
- de kennis van en ervaring met de vereiste technieken van de deelnemers en begeleiders (de kennis kan veranderen gedurende het evenement);
- de leeftijd van de deelnemers en begeleiders;
- de interactie tussen de verschillende deelnemers;
- de locatie van de toeschouwers.

4.2. Uitrusting

Bij de uitrusting horen o.a. de kledij, het materieel, het materiaal en de infrastructuur die nodig zijn om het evenement mogelijk te maken. De uitrusting is belangrijk voor het voorkomen van risico's en voor het beperken van incidenten.

Hierbij horen o.a.:

- kledij: gewone signalisatiekledij, schoenen, handschoenen, hoofddekset;
- materiaal en materieel, hierbij horen:
 - producten die gebruikt worden, bv. benzine voor motoren, lampolie voor lampen, hout om vloten te maken, ...;
 - persoonlijke beschermingsmiddelen, bv. beschermhandschoenen, helm, valbescherming, adembescherming, ...;
 - hulpmiddelen noodzakelijk bij afzondering van de buitenwereld, bv. oriëntatiehulpmiddelen, noodcommunicatie;
 - hulpmiddelen ter bescherming tegen specifieke omstandigheden, bv. verlichting, verwarming, ...;
 - eten, drinken, voedingssupplementen;
 - EHBO-materiaal;
 - helikopter, fiets, mountainbike, quad...;
- infrastructuur, o.a. bouwkundige elementen noodzakelijk om het evenement te laten plaatsvinden, bv.:
 - zwembad;
 - klimmuur;
 - douches;
 - aanlegsteiger.

4.3. Omgeving

De omgeving houdt o.a. het terrein in waar de activiteit plaatsvindt (bv. de topografische omstandigheden). De weersomstandigheden, die niet altijd te voorspellen zijn, kunnen de omgeving sterk beïnvloeden (regen, sneeuw, ijzel, mist, ...).

Uiteraard is ook de tijdsperiode waarin de activiteit plaatsvindt van belang (dag, avond, nacht, ...).

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

4.4. Dienst

Dit is de dienstverlening om de activiteit mogelijk te maken.

Hierbij zijn een aantal processen van belang:

- begeleiden van de deelnemers tijdens de activiteit;
- informeren van de deelnemers;
- vervoer van en naar de locatie waar het evenement plaatsvindt;
- ter beschikking stellen van de nodige infrastructuur waar de deelnemers zich kunnen verzorgen voor, tijdens of na de activiteiten (douchen, kleedkamers, slaapaccommodatie);
- zorgen voor voeding en drank (catering);
- zorgen voor de communicatie en/of dienstverlening in geval van incidenten/ongevallen.

4.5. Organisatie

Het gaat hier om organisatorische maatregelen die door de organisator worden genomen, om te voorkomen dat er onaanvaardbare risico's ontstaan en om de gevolgen van de risico's te beperken.

Op verschillende ogenblikken van het evenement kunnen deze maatregelen getroffen worden:

- bij de voorbereiding van het evenement;
- bij de inschrijving voor het evenement;
- net voor de activiteit plaatsvindt;
- tijdens de activiteit (geplande maatregelen);
- tijdens de activiteit (o.a. in geval van een incident/ongeval);
- na de activiteit (evaluatie van het evenement en de preventiemaatregelen);
- onderhoud en keuring van het materiaal,
- ...

5. Risico-evaluatie

In stap 3 en stap 5 is er sprake van “risico’s evalueren” en “restrisiko’s evalueren”.

Voor het evalueren van de risico’s bestaan er verschillende methodes.

De FOD Economie beveelt de methode “Matrix risico-inschatting en –evaluatie” aan. Deze methode is voor actieve ontspanningsevenementen het meest geschikt en het meest gebruiksvriendelijk.

Deze methode vindt u hierna voorgesteld.

De toelichting van andere methodes vindt u in:

- bijlage 4: Risicograaf;
- bijlage 5: Fine en Kinney.

5.1. Matrix risico-inschatting en –evaluatie

Deze methode van risico-evaluatie is voorgesteld in de gidsen: “Productveiligheid in Europa – Gids voor corrigerende actie inclusief terughalen van producten” en “Consumer product safety in Europe, corrective action guide”¹. De doelstelling van deze gidsen is de bedrijven te helpen de consument te beschermen tegen onveilige producten. Deze gidsen zijn mede mogelijk gemaakt door subsidie van de Europese Commissie, Directoraat-generaal Volksgezondheid en Consumentenbescherming.

De gidsen en de matrix zijn ontworpen om te gebruiken voor producten. Mits een aantal kleine aanpassingen kunnen ze ook gebruikt worden voor diensten, meer specifiek voor de actieve ontspanningsevenementen.

De matrix bestaat uit twee tabellen en een totaalbeoordeling.

- Tabel A: risico-inschatting
In een eerste tabel (A) wordt het risiconiveau ingeschat, afhankelijk van de ernst en de waarschijnlijkheid van een mogelijke verwonding aan een deelnemer of begeleider.
- Tabel B: risico-evaluatie
In een tweede tabel (B) wordt het risico gecorrigeerd. Deze correctie is afhankelijk van:
 - de deelnemers: normale volwassenen of groepen met verhoogd risico;
 - het voorzien van bescherming van de deelnemers, collectief of persoonlijk;
 - het feit of het risico voldoende duidelijk is. Dit kan te maken hebben met signalisatie, toelichting, ervaring van de deelnemers met het evenement en de betreffende risico’s.
- Totaalbeoordeling
Met de matrix kan de totaalbeoordeling bepaald worden. Deze beoordeling geeft aan of het gaat om een ernstig risico (onmiddellijke actie is noodzakelijk), een gemiddeld risico (aandacht

¹ Prosafe, [Productveiligheid in Europa. Gids voor corrigerende actie inclusief terughalen van producten](#), - om bedrijven te helpen de consument te beschermen tegen onveilige producten, juni 2004, 57 blz.
Prosafe, [Consumer product safety in Europe, corrective action guide](#) (alleen in het Engels), november 2011, 48 blz.

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

is vereist) of een laag risico (geen actie noodzakelijk). De aanvaardbaarheid van het risico kan hierbij het “laag risico” zijn.

5.1.1. Tabel A: risico-inschatting

In deze tabel A worden de twee voornaamste factoren die van belang zijn voor het inschatten van het risico gecombineerd, namelijk de ernst van de verwonding en de waarschijnlijkheid dat de verwonding, psychische schade of materiële schade optreedt.

Voor de begrippen ernst en waarschijnlijkheid worden de volgende definities gehanteerd. Zij kunnen een hulp zijn bij het vaststellen van de relevante waarden.

Ernst

De ernst wordt gedefinieerd als de klasse (code) die de gevolgen weergeeft van een ongeval, veroorzaakt door het risico dat wordt geëvalueerd.

In tabel 1 staan de drie klassen die kunnen worden toegekend.

Tabel 1. “Ernst”-klassen

Code	Benaming	Gevolgen van ongeval	Voorbeelden
2	Zeer ernstig	Dood of zeer ernstige letsels met blijvende gevolgen	Dood, verlies van ledematen, blijvende gehoorschade, blindheid, verlamming, zware (open of meervoudige) breuken...
1	Kritisch	Ernstige letsels zonder blijvende gevolgen	Eenvoudige breuken, diepe snijwonden,...
0	Marginaal	Beperkte letsels	Blauwe plekken, eenvoudige snijwonden, EHBO-letsels,...

Waarschijnlijkheid

De waarschijnlijkheid wordt gedefinieerd als de klasse die weergeeft in welke mate men kan verwachten dat het risico (letsel, schade) optreedt tijdens het evenement.

In tabel 2 staan de vijf klassen die kunnen worden toegekend.

Tabel 2. Klassen van waarschijnlijkheid

Code	Benaming	Waarschijnlijkheid op incident of ongeval
4	Bijna zeker	Komt bijna zeker voor gedurende het evenement
3	Te verwachten	Is te verwachten gedurende het evenement
2	Mogelijk	Komt mogelijk wel eens voor gedurende het evenement
1	Onwaarschijnlijk	Komt zelden voor gedurende het evenement
0	Nooit	Komt nooit voor

Voorbeeld: bepalen van de waarschijnlijkheid van vallen in de ravijn tijdens evenement “mountain-bike in de Ardennen”:

Een omloop van 10 km loopt over 50 meter vlak naast een ravijn en over een smal pad. Dat een ongeval zich hier voordoet bij deelnemers die de techniek van het mountainbiken niet voldoende beheersen, is te verwachten. Dat een ongeval zich hier voordoet bij deelnemers die de techniek van

het mountainbiken voldoende beheersen, is mogelijk. Hierbij wordt geen rekening gehouden met het feit dat het risico slechts over een korte periode kan optreden.

Op basis van deze twee codes kan met de risicomatrix een eerste risiconiveau ingeschat worden (zeer hoog, hoog, gemiddeld, laag, zeer laag, extreem laag).

5.1.2. Tabel B: risico-evaluatie

De code op basis van de risico-inschatting moet bijgestuurd worden.

De eerste inschatting van een bepaald risico moet worden bijgestuurd (in positieve of negatieve zin) naargelang de omstandigheden waarin het zich voordoet. In bepaalde situaties is een hoger risico aanvaardbaar. De maatregelen die genomen moeten worden wanneer visueel gehandicapten meedoen aan een risicovol ontspanningsevenement, zijn anders dan bij personen zonder die handicap.

In tabel B kan eenzelfde risico geëvalueerd worden naargelang de omstandigheden die van toepassing zijn. Bij de evaluatie van een bepaald risico wordt rekening gehouden met volgende factoren: kwetsbare personen, volwassenen, beschermingsmiddelen.

Kwetsbare personen

Wanneer kwetsbare personen deelnemen aan de activiteit moet het aanvaardbare risiconiveau eventueel anders worden ingesteld. Hieronder worden twee categorieën kwetsbare personen aangeduid met voorbeelden.

Tabel 3. Categorieën kwetsbare personen

Zeer kwetsbaar	Kwetsbaar
Blind	Gedeeltelijk visueel gehandicapt
Ernstig gehandicapt	Gedeeltelijk gehandicapt
Zeer oud of fragiel	Ouderen met enige vermindering van fysiek en psychisch vermogen
Zeer jong (jonger dan 10 jaar)	Jong (tussen 10 en 16 jaar)
Personen onder invloed	

Volwassenen

Bij volwassenen kan het risiconiveau beïnvloed worden doordat een risico voldoende duidelijk is.

Tabel 4. De duidelijkheid van een risico

Risico is voldoende duidelijk (J)	De deelnemers zijn op de hoogte gebracht van het risico en beschikken over voldoende kennis/ervaring om het risico te kunnen inschatten en af te wenden door het nemen van de correcte maatregelen en acties (bv. na opleiding)
Risico is niet voldoende duidelijk (N)	De deelnemers beschikken niet over voldoende kennis/ervaring om het risico te kunnen inschatten en de correcte maatregelen te nemen om het risico af te wenden (bv. de eerste les)

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

Beschermingsmiddelen

Het risiconiveau kan ook beïnvloed worden doordat risico's voldoende worden opgevangen door gebruik te maken van beschermingsmiddelen.

Tabel 5. Gebruik van beschermingsmiddelen

Volgende persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) of collectieve beschermingsmiddelen (CBM) (J)	De deelnemers beschikken en maken gebruik van de nodige beschermingsmiddelen (bv. valbescherming).
Onvoldoende PBM of CBM (N)	De deelnemers beschikken niet over geschikte beschermingsmiddelen of maken geen gebruik van de beschikbare beschermingsmiddelen.

5.1.3. Totaalbeoordeling

Wanneer alle factoren worden bepaald op basis van de definities zoals opgenomen in voorgaande tabellen, kan via de matrix de totaalbeoordeling bepaald worden. Deze totaalbeoordeling is een gekleurd gebied:

- groen gebied: laag risico;
- geel gebied: gemiddeld risico;
- rood gebied: ernstig risico.

Op basis van de risicoclassificatie (gekleurde gebieden) moeten bepaalde preventiemaatregelen genomen worden.

Tabel 6. Te nemen preventiemaatregelen in functie van de risicoklasse

Risicoklasse		Te nemen preventiemaatregelen
C	Ernstig risico	Onmiddellijk preventiemaatregelen nemen (eventueel activiteit stopzetten)
B	Gemiddeld risico	Verhoogde aandacht
A	Laag risico	Geen maatregelen vereist

6. Medewerkers - deelnemers

De **organisator** is verantwoordelijk voor de gehele organisatie. De organisator duidt een **eindverantwoordelijke** aan voor het evenement. De organisator kan uiteraard ook de eindverantwoordelijke zijn.

Verder worden er nog al of niet **medewerkers** ingeschakeld. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen de **begeleiders** en de **ondersteunende medewerkers**.

Het is nergens vermeld, maar er kan vanuit gegaan worden dat al deze personen minimaal 18 jaar moeten zijn.

Om een evenement veilig te laten verlopen, wordt uitgegaan van de volgende principes:

- het gebruik van veilige producten;
- in een veilige infrastructuur;
- met veilige procedures;
- een voldoende kennis en vaardigheden van de medewerkers (begeleiders en ondersteunende medewerkers);
- een voldoende kennis en vaardigheden van de deelnemers, aangepast aan het niveau van het evenement;
- één persoon is verantwoordelijk voor het opvolgen van het evenement en voor het nemen van beslissingen.

6.1. Eindverantwoordelijke

Een eindverantwoordelijke is aangeduid en is permanent aanwezig tijdens het evenement. Hij/zij coördineert het evenement op het vlak van veiligheid.

6.2. Begeleiders

De eindverantwoordelijke duidt de medewerkers aan die tijdens het evenement optreden als begeleiders. Het minimale aantal begeleiders dat aanwezig moet zijn gedurende de ganse duur van het evenement, hun kennis en vaardigheden blijken uit de risicoanalyse.

De begeleiders hebben als taak:

- de deelnemers in te lichten, te begeleiden en te corrigeren in verband met de te volgen procedures, geboden en verboden;
- de aan hen toegewezen taken, vanuit de risicoanalyse, correct uit te voeren volgens de richtlijnen zoals opgenomen in het draaiboek;
- de richtlijnen opvolgen van de eindverantwoordelijke.

Begeleiders moeten voldoen aan de volgende vereisten:

- voldoende kennis en praktijkervaring hebben om de opgelegde taken in verband met de veilige organisatie van het actieve ontspanningsevenement op een concrete wijze te kunnen uitvoeren;

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

- voldoende kennis en praktijkervaring hebben om de taken in verband met infrastructuur en materialen op een correcte, veilige en deskundige wijze te kunnen uitvoeren;
- voldoende kennis hebben van de inhoud van de verschillende documenten;
- weten hoe te handelen bij noodgevallen.

6.3. Ondersteunende medewerkers

Dit zijn de medewerkers die aangeduid worden om tijdens het evenement administratieve en/of ondersteunende taken uit te voeren.

6.4. Deelnemers

De eisen die gesteld worden aan de deelnemers van het actieve ontspanningsevenement verschillen van activiteit tot activiteit. Deze vereisten volgen uit de risicoanalyse.

Hierbij spelen de volgende aspecten een rol:

- Minimum- en maximumleeftijd;
- fysieke conditie;
- medische conditie;
- psychische toestand;
- kennis en vaardigheden;
- kwetsbaarheid van de persoon (persoon onder invloed, kinderen, ouderen, ...).

De verantwoordelijkheden van de deelnemers zijn eerder beperkt. Belangrijk is dat ze er zich van bewust zijn dat een bepaalde kennis, vaardigheid of techniek nodig zijn om veilig aan een evenement deel te nemen. Op deze manier kan de deelnemer inschatten of hij werkelijk in staat is om deel te nemen.

Eveneens moet hij ervan op de hoogte zijn dat hij begeleid kan worden indien hem de kennis, vaardigheid of techniek ontbreekt.

De deelnemers moeten weten wie de organisator is en hoe die persoon of instelling kan gecontacteerd worden. Ze moeten uiteraard ook weten wie de eindverantwoordelijke is.

7. Documenten - informatie

De volgende documenten moeten ter beschikking zijn:

- de risicoanalyse: de eindverantwoordelijke moet kunnen aantonen dat de risicoanalyse, met inbegrip van de preventiemaatregelen, is uitgevoerd (zie hiervoor);
- de eindverantwoordelijke beschikt over de volgende gegevens (per actief ontspanningsevenement):
 - lijst van de benodigde producten die een invloed kunnen hebben op de veiligheid (dus een inventaris) met een beschrijving en een identificatie en een bepaling van hun karakteristieken (zie hierna);
 - situatieschets van het evenement.

7.1. Inventaris van de producten

Het gaat hier zowel over

- de infrastructuur: bv. klimzaal, klimmuren, zwembad, route en hindernissen (mountainbike, motorcross), helling voor parapente, ...;
- hulpmiddelen: bv. afdaalapparatuur, kajak, valbescherming, quad, ...;
- persoonlijke beschermingsmiddelen: bv. antivalbescherming, zwemvest, bokshandschoenen, helm bij paardrijden, duikflessen, adembescherming, ...;
- machines: bv. compressor, ...

Uit de risicoanalyse blijkt of er tijdens het evenement producten (zie hierboven) worden gebruikt, die kritisch zijn voor de veiligheid van de deelnemers of begeleiders. De kwaliteit en betrouwbaarheid van deze producten moeten opgevolgd worden door de organisator.

De eindverantwoordelijke beschikt hiervoor over een inventaris met de volgende gegevens:

- de identificatie van het betreffende product (benaming; identificatienummer);
- de fabrikant;
- de datum van eerste ingebruikname;
- de maximale gebruiksduur en/of het maximale aantal maal dat het betreffende product mag worden gebruikt;
- de periodiciteit van de controles;
- de datum van de laatste visuele controle door een bevoegde persoon;
- de datum van de laatste inspectie door een erkende organisatie (indien van toepassing).

De kritische producten worden voorzien van unieke, duidelijk leesbare en onuitwisbare identificatie (bv. een nummer).

De organisator bewaart van iedere uitrusting de door de fabrikant ondertekende veiligheidsattesten, waarin wordt verklaard dat de uitrusting voldoet aan de door de organisator opgelegde vereisten en normen.

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

Het gebruik van een uitrusting met beperkte levensduur moet onmiddellijk worden stopgezet indien de maximale gebruiksduur of het maximale aantal maal dat het betreffende onderdeel mag worden gebruikt, wordt bereikt. Op dat ogenblik moet de eindverantwoordelijke de vermelding “Ongeschikt voor verder gebruik”, noteren in de inventaris.

7.2. Situatieschets

De situatieschets is geen plan. Het moet niet extreem gedetailleerd zijn, maar is afhankelijk van het evenement: er moet een goed idee kunnen gevormd worden van wat en waar gebeurt.

De schets bevat zeker de zones waar publiek, derden, EHBO,... staan en eveneens alle zaken die van belang zijn voor de veiligheid van het evenement. Voor bepaalde activiteiten is het noodzakelijk om op basis van de risicoanalyse zoneringsen aan te brengen of concrete risico's te lokaliseren.

Een situatieschets kan voor de eindverantwoordelijke en de deelnemers een handig hulpmiddel zijn om de risico's beter te begrijpen. De schets kan hen ondersteunen bij de uitvoering van de preventiemaatregelen.

7.3. Hulpmiddelen bij de organisatie

Hierna worden enkele hulpmiddelen toegelicht die de organisator/eindverantwoordelijke kan gebruiken om op een praktische manier de informatie te bewaren en de procedures op te volgen.

7.3.1. Draaiboek

In het draaiboek worden alle te volgen procedures omschreven:

- bij de inschrijving voor het evenement;
- net voor de activiteit plaatsvindt;
- tijdens de activiteit (geplande maatregelen);
- tijdens de activiteit (in geval van een incident);
- na de activiteit (evaluatie van de preventiemaatregelen);
- los van de concrete activiteit (onderhoud en keuring van materiaal, ...).

7.3.2. Logboek

In een logboek worden de relevante gebeurtenissen, die tijdens een evenement gebeuren, genoteerd.

Vooraan in het logboek worden vóór de aanvang van het evenement de algemene gegevens genoteerd:

- de identiteit van de persoon die de gegevens invult;
- indien nodig de vervanging van de eindverantwoordelijke;
- gegevens van de deelnemers: identiteit, geboortedatum, ... (eventueel een referentie naar een toegevoegde lijst, wanneer het over veel deelnemers gaat).

Voor, tijdens en na het evenement worden door de eindverantwoordelijke, of een door hem hiervoor aangeduide persoon, de volgende gegevens, in chronologische volgorde en met vermelding van het tijdstip, ingeschreven in het logboek:

- de optredende onregelmatigheden en voorvallen met betrekking tot de veiligheid;
- registratie van de controles op basis van een checklist;
- registratie van acties op basis van een draaiboek.

7.3.3. Checklist

Op basis van de risicoanalyse worden alle vereiste preventiemaatregelen opgesteld die noodzakelijk zijn om het evenement in veilige omstandigheden te laten doorgaan. Zo ontstaat een checklist die de eindverantwoordelijke toelaat de risico's en preventiemaatregelen op te volgen. De eindverantwoordelijke kan via de checklist oordelen of het evenement kan doorgaan of dat er nieuwe preventiemaatregelen genomen moeten worden.

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

Tabel 7. Matrix-risico-inschatting en evaluatie

Tabel A – Risico-inschatting

Ernst		
marginaal (0)	kritisch (1)	zeer ernstig (2)
Waarschijnlijkheid		Bijna zeker (4)
		Bijna zeker (4)
	Bijna zeker (4)	Te verwachten (3)
	Te verwachten (3)	Mogelijk (2)
	Mogelijk (2)	Onwaarschijnlijk (1)
Onwaarschijnlijk (1)	Nooit (0)	

Tabel B – Risico-evaluatie

Risico niveau	Kwetsbare personen		Normale volwassenen				
	zeer kwetsbaar	kwetsbaar	N (nee)	N (nee)	J (ja)	J (ja)	Duidelijk risico ?
			N (nee)	J (ja)	N (nee)	J (ja)	Voldoende PBM/CBM (*)?
zeer hoog							Ernstig risico
hoog							
gemiddeld							Gemiddeld risico
laag							
zeer laag							
extreem laag							Laag risico

(*) PBM: Persoonlijke Beschermingsmiddelen

CBM: Collectieve Beschermingsmiddelen

Voorbeeld

Tabel A: Als de ernst “zeer ernstig” is en de waarschijnlijkheid “onwaarschijnlijk” is, dan is het risiconiveau “laag”.

Tabel B: Als de activiteit wordt uitgeoefend door normale volwassenen, waarvoor het risico niet duidelijk is (geen kennis) en waarbij geen gebruik wordt gemaakt van beschermingsmiddelen dan komt men uit in het gele gebied (gemiddeld risico). De nodige aandacht is dus vereist.

8. Bijlage 1. KB van 25.04.2004 houdende reglementering van de organisatie van actieve ontspanningsevenementen

HOOFDSTUK I. – Definities

Art. 1. Voor de toepassing van dit besluit wordt verstaan onder :

1. wet : de wet van 9 februari 1994 betreffende de veiligheid van producten en diensten;
2. actief ontspanningsevenement: een dienst waarbij een activiteit wordt aangeboden door een organisator, aan een of meerdere consumenten, ter vermaak en/of ter ontspanning, waarbij de consument :
 - a. actief dient te participeren, en
 - b. lichamelijke inspanningen dient te leveren, en
 - c. een bepaalde kennis, vaardigheid of techniek dient aan te wenden die noodzakelijk is om de activiteit op een veilige manier te kunnen uitvoeren.

Worden niet beoogd :

- a) de activiteiten ingericht door jeugdwerkinitiatieven erkend door de daartoe bevoegde overheden;
 - b) de activiteiten ingericht door een sportvereniging, -club of -federatie voor hun leden indien deze activiteiten binnen het normaal kader van hun sportactiviteit vallen. Lidmaatschap houdt in dat de sport in principe meerdere malen per jaar gedurende niet aaneengesloten periodes wordt beoefend;
3. organisator : elke producent of distributeur in de zin van artikel 1 van de wet die een actief ontspanningsevenement organiseert;
 4. medewerker : elke natuurlijke persoon die, in opdracht van de organisator, meehelpt het actief ontspanningsevenement te verwezenlijken;
 5. eindverantwoordelijke : de medewerker die door de organisator wordt aangewezen om toe te zien op de veiligheid tijdens het actief ontspanningsevenement;
 6. ernstig ongeval : een dodelijk ongeval of een ongeval dat een blijvend letsel veroorzaakt of zou kunnen veroorzaken;
 7. ernstig incident : een incident dat aanleiding geeft of zou kunnen geven tot een ernstig ongeval.

HOOFDSTUK II. – Uitbatingvoorwaarden

Art. 2. § 1. Een actief ontspanningsevenement mag slechts plaatsvinden indien wordt voldaan aan de algemene veiligheidsverplichting, bepaald in artikel 2 van de wet.

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

§ 2. Om aan te tonen dat een actief ontspanningsevenement voldoet aan de algemene veiligheidsverplichting wordt door de organisator, eventueel bijgestaan door derden, een risicoanalyse uitgevoerd. Deze risicoanalyse bestaat achtereenvolgens uit :

1. het identificeren van de gevaren die tijdens het actief ontspanningsevenement aanwezig zijn;
2. het vaststellen en nader bepalen van de overeenkomstige risico's voor de veiligheid van de deelnemers en derden;
3. het evalueren van deze risico's.

§ 3. Een actief ontspanningsevenement dat in overeenstemming is met een niet-verplichte norm waarin een Europese norm of, indien deze bestaat, een communautaire technische specificatie, is omgezet, die een of meer veiligheidseisen omvat betreffende de veiligheid van ontspanningsevenementen, wordt, voor de desbetreffende gevaarsaspecten, vermoed te voldoen aan de algemene veiligheidsverplichting.

Art. 3. Op basis van de uitgevoerde risicoanalyse stelt de organisator, eventueel bijgestaan door derden, preventiemaatregelen vast en past deze toe tijdens het actief ontspanningsevenement. Deze preventiemaatregelen omvatten onder andere :

1. technische maatregelen;
2. organisatorische maatregelen;
3. toezicht en begeleiding;
4. informatieverstrekking;
5. opleiding van medewerkers;
6. controle van de kennis, vaardigheid en techniek van de deelnemers.

Art. 4. § 1. De organisator wijst, voor de duur van het actief ontspanningsevenement, één eindverantwoordelijke aan.

De eindverantwoordelijke staat in voor de algemene coördinatie en veiligheid tijdens het actief ontspanningsevenement. Hij neemt hiervoor alle noodzakelijke beslissingen.

De eindverantwoordelijke is aanwezig gedurende de ganse duur van het actief ontspanningsevenement.

Indien de organisator geen eindverantwoordelijke aanwijst, treedt hijzelf op in de hoedanigheid van eindverantwoordelijke.

§ 2. De organisator neemt de noodzakelijke maatregelen om te waarborgen dat onder normale of onder andere, voorzienbare voorwaarden, tijdens het actief ontspanningsevenement de deelnemers en derden niet worden blootgesteld aan onaanvaardbare risico's. Deze maatregelen hebben onder andere betrekking op :

1. de opstelling, de beproeving, de inspectie en het onderhoud van de aanwezige installaties;
2. de beproeving, de inspectie en het onderhoud van de gebruikte producten;
3. de opleiding van de medewerkers en de hen gegeven instructies;
4. de opleiding van de eindverantwoordelijke en de hem gegeven instructies en middelen;

5. de kennis, vaardigheid en techniek van de gebruikers;
6. de opschriften gericht aan de gebruikers

HOOFDSTUK III. – Informatie

Art. 5. De eindverantwoordelijke beschikt, per actief ontspanningsevenement, over volgende gegevens :

1. een lijst van alle voor het actief ontspanningsevenement benodigde producten die een invloed kunnen uitoefenen op de veiligheid, een beschrijving en identificatie van deze producten en een bepaling van hun karakteristieken;
2. een situatieschets van het actief ontspanningsevenement.

Art. 6. § 1. De eindverantwoordelijke neemt de nodige maatregelen om te waarborgen dat volgende informatie wordt verstrekt aan de deelnemers :

1. de naam of de maatschappelijke benaming van de organisator;
2. het adres van de organisator;
3. de aard van de vereiste kennis, vaardigheid of techniek;
4. de relevante informatie vermeld in artikel 7 van de wet.

§ 2. Het vermelden van de waarschuwing « Gebruik op eigen risico » of elke andere gelijkaardige vermelding is verboden.

HOOFDSTUK IV. – Toezicht

Art. 7. De eindverantwoordelijke dient, tijdens het actief ontspanningsevenement :

1. te kunnen aantonen dat een risicoanalyse werd uitgevoerd;
2. de resultaten van deze risicoanalyse en de op basis daarvan vastgestelde preventiemaatregelen beschikbaar te houden;
3. de lijst en de situatieschets, bedoeld in artikel 5 van dit besluit, beschikbaar te houden.

Art. 8. De eindverantwoordelijke licht de door de Minister ter uitvoering van artikel 7 van de wet, aangewezen administratieve dienst onmiddellijk in over elk ernstig incident en elk ernstig ongeval dat een deelnemer of derde overkomt tijdens het actief ontspanningsevenement.

HOOFDSTUK V. – Slotbepalingen

Art. 9. Dit besluit treedt in werking op 1 juli 2004.

Art. 10. Onze Minister bevoegd voor de Bescherming van de veiligheid van de consumenten is belast met de uitvoering van dit besluit.

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

9. Bijlage 2. Gevaren- en risicovelden

Enkele milieuaspecten zijn ook hierbij opgenomen.

9.1. Middelen – gereedschappen – machines – installaties

Hierbij horen o.a. de middelen voor horizontaal en verticaal transport van personen, motoren, materiaal en de hulpmiddelen als stellingen, ladders, keukenapparaten, verwarmingsinstallaties, verlichtingsinstallaties, compressoren, ...

Het gaat hier over de risico's verbonden aan verplaatsing, werking, controle en onderhoud.

- Bedieningsmiddelen
- Snijden
- Stoten
- Knellen
- Verbrandingen (aanraking hete delen)
- Pletten
- Wegslaan / kantelen
- Loskomen
- Wegvliegende delen
- Vallende voorwerpen
- Aanrijdingen
 - personen
 - installaties
 - andere
- Breuk
- Slijtage
- Corrosie

Noot: Voor de potentiële risico's van machines kan de lijst gebruikt worden die afgeleid is uit de Europese Richtlijn 89/655/EG (zie bijlage 2).

9.2. Elektriciteit

- Hoogspanning
- Laagspanning
- Statische elektriciteit
- Verbindingen
 - verdeelborden en -kasten

- stekkers, snoeren, stopcontacten
- Elektriciteit in bijzondere omgevingen
 - explosieve atmosfeer (gassen, dampen, stof)
 - water en hoge vochtigheid (elektrocutie)
 - besloten ruimten
 - open lucht (regen, mist, sneeuw, ijsel,...)
- Aanraking delen onder spanning

9.3. Uitglijden – vallen

- Begane grond (afhankelijk van weersomstandigheden)
 - uitglijden
 - struikelen
 - vallen
 - oneffenheden
- Hoogte (vallen)

9.4. Uitgravingen / water / besloten ruimten

- Instortingen
- Water
 - diep water
 - insijpeling
- Verdrinking
- Bedwelming, verstikking
- Brand / explosie
- Bevuilde grond

9.5. Chemische factoren: gevaarlijke stoffen en preparaten

- Categorieën
 - ontplofbaar
 - oxiderend
 - zeer licht ontvlambaar
 - licht ontvlambaar
 - ontvlambaar
 - zeer giftig
 - giftig

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

- schadelijk
- corrosief
- irriterend
- kankerverwekkend
- schadelijk voor het milieu
- Hinder (o.a. geur)
- Blootstelling
 - ademhaling
 - huid
 - spijsvertering
- Stof
 - asbest
 - inert
 - toxisch
- Brand en explosie
- Flessen onder druk

9.6. Fysische factoren

- Geluid
 - geluidshinder
 - lawaai
 - Trillingen
 - Schokken
 - Verlichting
 - daglicht
 - kunstlicht
 - Weersomstandigheden
 - warmte
 - koude
 - buitenwerk (atmosferische omstandigheden / regen, sneeuw, ijzel)
 - temperatuurverschillen
 - relatieve vochtigheid
 - tocht
 - Straling
-

- niet ioniserende
- ultraviolet
- zichtbaar
- infrarood
- radiogolven
- microgolf
- laser
- ioniserende
- Overdruk
- Onderdruk

9.7. Biologische factoren

- Giftige planten
- Giftige dieren (bv. beet van slang)
- Voedselvergiftiging
- Doping
- Medicatie
- Legionella (o.a.: in doucheruimtes)
- Bacteriën
- Virussen
- Schimmels
- Contaminaties
 - grond
 - water
 - lucht

9.8. Persoonlijke uitrusting

- Kledij
- Persoonlijke beschermingsmiddelen

9.9. Lichamelijke fysieke belasting

- Tillen
 - duwen
 - trekken
- Zware lasten

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

- Klimmen
- Repeterende handelingen
- Lichamelijke inspanning zonder voldoende voeding of drank
- Gebrek aan lichamelijke conditie van deelnemers en begeleiders
- Gebrek aan kennis en ervaring door leeftijd van deelnemers of begeleiders
- Ziekte van deelnemer of begeleider
- Kwetsbaarheid van deelnemer en begeleider (handicap)

9.10. Visuele informatie

- Bedieningsmiddelen
- Leesbaarheid
 - drukwerk
 - borden
- Signalisering

9.11. Psychosociale en mentale belasting

- Tempo
 - Rustpauzes (recuperatie na inspanning)
 - Contact met anderen: deelnemers / begeleiders / derden
 - Stress
 - Complexiteit
 - Pesten
 - Agressie
 - psychisch
 - fysiek
 - Ongewenste seksuele intimiteiten
 - Discriminatie
 - Angst
 - Gebrek aan kennis van de deelnemers en begeleiders
 - Psychologische toestand van deelnemers en begeleiders (bv. personen onder invloed)
 - Motivatie van de deelnemers
 - Emoties (euforie, blijdschap...)
-

9.12. Hygiëne – voorzieningen

- Eetruimte
- Verpozingruimte
- Kleedplaats
- Sanitaire installaties
 - toiletten
 - urinoirs
- Gezondheidsvoorzieningen
- Wasruimte
- Douches

9.13. Calamiteiten

- Risico's bij calamiteiten
 - deelnemers
 - begeleiders
 - personeel
 - interventieploeg
- Categorieën
 - ongeval
 - brand
 - explosie
 - toxische emissie
 - sociale onrust
 - staking
 - bommelding
- Evacuatie

9.14. Extern milieu

- Brand
- Afval
 - stroom
 - verzamelen
 - verwijderen
- Geluidshinder

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

- Bodemverontreiniging
- Waterverontreiniging
- Luchtverontreiniging
- Lichthinder
- Transport
 - hinder door
 - hinder aan
- Parkeerplaatsen
- Terreinafbakening

10. Bijlage 3. Risico's met machines en installaties

Mogelijke gevaren, risico's, veiligheidsmaatregelen en aandachtspunten voor machines en installaties, zijn¹.

1. besturingssystemen;
 - inplanting;
 - veiligheid;
4. inwerkingstelling;
5. tot stilstand brengen;
6. noodstopinrichting;
7. afscherming tegen vallende of wegschietende voorwerpen;
8. opvang- of afvoerinrichtingen voor gas-, damp- of stofontwikkeling, of het vrijkomen van vloeistoffen;
9. bevestiging of stabilisatie;
10. breken of uiteenspringen van onderdelen;
11. afscherming tegen mechanisch contact;
12. verlichting;
13. afscherming tegen hoge en lage temperatuur;
14. alarmsignalen;

¹ Deze lijst werd afgeleid uit de [Europese Richtlijn 2009/104/EG](#) van het Europees Parlement en de Raad van 16 september 2009 betreffende minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid bij het gebruik door werknemers van arbeidsmiddelen op de werkplaats.

Voor meer informatie over specifieke risico's van machines kan men zich tevens baseren op de Europese [Richtlijn 2006/42/EG](#) van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2006 betreffende machines en tot wijziging van Richtlijn 95/16/EG.

15. verkeerd gebruik;
16. onderhoudswerkzaamheden;
17. loskoppelen krachtbronnen;
18. waarschuwing en signalering;
19. bereikbaarheid;
20. bescherming tegen brand, verhitting, gas-, stof- of dampontwikkeling, vrijkomen van vloeistoffen of andere stoffen;
21. voorkomen van ontploffing;
22. afscherming tegen rechtstreeks en indirect contact met elektriciteit.

11. Bijlage 4. Risicograaf

Deze evaluatiemethode wordt naast de methode Fine en Kinney (zie bijlage 5) vooral toegepast in bedrijven, in de vorm zoals hierna omschreven of aangepast aan specifieke situaties. Deze methode is afgeleid van de norm EN 1050.

Bij deze methode van risico-evaluatie, spelen 4 parameters een rol:

- het effect of de ernst;
- de blootstelling;
- de afwendbaarheid;
- de waarschijnlijkheid.

11.1. Ernst

De ernst is hier de omvang van de schade. Er is een indeling in 3 klassen voorzien (zie tabel 8).

Tabel 8. Ernstklassen

E	Effect	Definitie
3	Catastrofe	Talrijke doden
2	Ernstig	Zware verwondingen, maximaal één dode
1	Licht	Lichte verwondingen

11.2. Blootstelling

De blootstelling, hier ook wel de waarschijnlijkheid van blootstelling genoemd, wordt uitgedrukt in een blootstellingfrequentie.

Tabel 9. Blootstellingsfrequentie

W _{bl}	Blootstellingfrequentie
2	Waarschijnlijkheid op aanwezigheid van persoon(personen) is hoog
1	Waarschijnlijkheid op aanwezigheid van persoon (personen) is laag

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

11.3. Afwendbaarheid

De afwendbaarheid geeft weer of het risico al of niet kan afgewend worden.

Voorbeeld: het fenomeen dat tot het letsel zou kunnen leiden, verloopt zodanig traag dat men tijd genoeg heeft om het te ontwijken.

In tabel 10 worden de 2 klassen die voorzien zijn, weergegeven.

Tabel 10. Klassen van afwendbaarheid

A	Afwending van de schade
2	Schadeafwending is onmogelijk
1	Schadeafwending is mogelijk

11.4. Waarschijnlijkheid

De waarschijnlijkheid op een incident geeft weer of een incident zich frequent voordoet of eerder onwaarschijnlijk. De parameters die kunnen worden toegekend, zijn opgenomen in tabel 11.

Tabel 11. Parameters voor de waarschijnlijkheid op een incident of ongeval

Wi	Waarschijnlijkheid op een incident of ongeval
3	De waarschijnlijkheid is hoog (incident zal dikwijls optreden)
2	De waarschijnlijkheid is gemiddeld (incident kan optreden)
1	De waarschijnlijkheid op een incident is zeer laag (incident zal waarschijnlijk niet optreden)

Nota: bij het bepalen van deze waarschijnlijkheid mag geen rekening gehouden worden met de blootstelling.

11.5. Risicoklasse

Op basis van deze parameters wordt de risicoklasse bepaald via de risicograaf. De risicograaf wordt van links naar rechts ingevuld om te eindigen in de kolom R die de risicoklasse weergeeft.

Waarbij: E ernst;
W_{bl} blootstelling;
A afwendbaarheid;
W_i waarschijnlijkheid (kans);
R risicoklasse.

Op basis van de risicoklasse kan het risiconiveau bepaald worden, waarbij:

Risiconiveau	1	R	1 - 4
	2	R	5 - 7
	3	R	8 - 10
	4	R	11 - 14

Tabel 12. Risiconiveau

E	W_{bl}	A	W_i	R
1			1	1
			2	3
			3	5
2	1	1	1	3
			2	5
			3	7
		2	1	4
			2	6
			3	8
	2	1	1	5
			2	7
			3	9
		2	1	6
			2	8
			3	10
3	1	1	1	7
			2	9
			3	11
		2	1	8
			2	10
			3	12
	2	1	1	9
			2	11
			3	13
		2	1	10
			2	12
			3	14

Op basis van de risicoklasse moet het risico al dan niet aangepakt worden met als doel het risico tot een aanvaardbaar restrisico terug te brengen. Indien het risico groot of zeer groot is, moeten preventiemaatregelen onmiddellijk uitgewerkt worden.

De doeltreffendheid van de maatregelen wordt geëvalueerd door opnieuw de risicoklasse te bepalen van het risico, dit nadat de preventiemaatregelen werden uitgevoerd (dus bepalen van het restrisico).

Er wordt gewerkt met risicoklassen waarbij niveau 1, met R gelijk aan of lager dan 4 zeker als aanvaardbaar beschouwd kan worden.

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

Tabel 13. Te nemen preventiemaatregelen in functie van het risiconiveau

Niveau	Risicograad	Omschrijving risicoklasse	Te nemen preventiemaatregelen
4	$11 \leq R \leq 14$	Zeer groot risico	Activiteit stopzetten
3	$8 \leq R \leq 10$	Groot risico	Onmiddellijk preventiemaatregelen nemen
2	$5 \leq R \leq 7$	Laag risico	Verbetering vereist
1	$1 \leq R \leq 4$	Zeer laag risico	Aandacht vereist

12. Bijlage 5. Fine en Kinney

De methode van Fine en Kinney is licht aangepast, voor toepassing bij de evaluatie van risico's die optreden tijdens een evenement.

Bij deze methode moeten drie parameters bepaald worden:

- de waarschijnlijkheid dat het risico optreedt (W);
- de frequentie van blootstelling aan het risico (B);
- de grootte van de schade als het risico optreedt (de ernst) (E).

12.1. Waarschijnlijkheid

De waarschijnlijkheidsfactor W of de (wiskundige) kans dat een incident zich voordoet. De factor geeft de verwachting weer en krijgt een referentiecijfer van 0,1 tot 10 toegekend.

Tabel 14. De waarschijnlijkheid dat een incident of ongeval gebeurt

W	Waarschijnlijkheid dat een incident of ongeval gebeurt
0,1	Bijna niet denkbaar, virtueel onmogelijk
0,2	Praktisch onmogelijk
0,5	Denkbaar, maar zeer onwaarschijnlijk
1	Onwaarschijnlijk, maar mogelijk in grensgevallen
3	Ongewoon, maar mogelijk
6	Zeer goed mogelijk
10	Kan verwacht worden, bijna zeker

12.2. Blootstellingfactor

De blootstellingfactor B geeft een idee van de blootstellingduur aan het risico. De waardeschaal van de blootstellingfactor gaat van 0,5 tot 10.

Tabel 15: Blootstellingfrequentie

B	Blootstellingfrequentie
0,5	Zeer zelden
1	Zelden (<1 % van tijdsduur evenement)
2	Soms, ongewoon (>1 %, <10 % van tijdsduur evenement)
3	Af en toe, occasioneel (>10 %, <50 % van tijdsduur evenement)
6	Regelmatig, frequent (>50, <90 % van tijdsduur evenement)
10	Voortdurend (>90 % van tijdsduur evenement)

12.3. Ernst of effect

De factor ernst of effect E, geeft een aanduiding van de mogelijke schade en de gevolgen wanneer het risico zich voordoet. De schaal gaat van 1 tot 100.

Tabel 16. Ernst of effect

E	Ernst of Effect
1	Letsel zonder verlet, eerste hulp kan nodig zijn
3	Letsel met verlet (meer dan 1 dag werkonbekwaam)
7	Ernstige verwonding met blijvende invaliditeit
15	1 dode
40	Meerdere doden
100	Vele doden

12.4. Risico-index

Het product van de voorgaande parameters: $W \times B \times E = R$ bepaalt de risico-index.

Vanuit de risico-index kan het risico in 1 van 5 risicoklassen worden ondergebracht.

“De voorwaarden scheppen voor een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen- en dienstenmarkt in België.”

Tabel 17. Risicoklassen en te nemen preventiemaatregelen

Klasse	Risico-index	Te nemen preventiemaatregelen
1	$R \leq 20$	Zeer beperkt risico (aanvaardbaar)
2	$20 < R \leq 70$	Aandacht vereist
3	$70 < R \leq 200$	Maatregelen vereist
4	$200 < R \leq 320$	Directe verbetering vereist
5	$R > 320$	Actie (evenement) stopzetten

Opmerking: de methode Fine en Kinney is zeer populair in de bedrijfswereld.

De methode wordt echter vaak foutief gebruikt:

- blootstelling en waarschijnlijkheid worden regelmatig foutief ingevuld: de redenering is vaak “hoe lager de blootstelling, des te lager is ook de waarschijnlijkheid”. Dit klopt niet: blootstelling of kans op blootstelling wordt enkel in B in rekening genomen en niet in W;
- regelmatig wordt de methode toegepast voor 1 activiteit. Dit klopt niet: 1 activiteit heeft verschillende risico's, dus de berekening moet gebeuren per risico en niet per activiteit;
- de blootstelling kan de risico-index sterk verlagen: bv. voor het risico “vallen uit hoogte” wordt aangeraden deze methode niet te gebruiken.